

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ויקרא

כוחה של מחמאה...

גיליון מס' 40

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת ויקרא

כוחה של מחמאה...

"ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמור", כך פותחת התורה את חומש ויקרא. וצריך להבין: המילים "ויקרא אל משה" לכאורה מיותרות, שהרי מיד לאחר מכן כותבת התורה "וידבר השם אליו". מדוע התורה לא פותחת במשפט "וידבר ה' אל משה מאהל מועד לאמור"? מהי משמעותה של הקריאה שקדמה לדיבור? אומר רש"י: "ויקרא אל משה: לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה, לשון חיבה".

כלומר עוד יהיו פה דיבורים ואמירות וציוויים, ספר ויקרא מלא בהם, אבל קודם כל – לשון חיבה. זה נכון לגבי כל הדיבור של ה' עם משה רבינו לאורך השנים במדבר, לא רק כאן. תמיד יש קריאה של חיבה ורק אז דיבור. מה זה אומר קריאה של חיבה? הוא קרא לו בשמו, "משה", הוא נתן לו כבוד, מקום, הערכה, הכרה, כל המילים האלה שמעידות על יחס קרוב וחיובי וטוב. ורק אז, רק אחרי ה"קריאה" – הגיע הדיבור. ככה הדברים נכנסים יותר ללב, יש יותר סיכוי להשפיע ולהישמע. ואם בנוגע לדיבור של ה' עם משה רבינו הנבחר מכל אדם שה' מדבר עמו פנים אל פנים, ושכניה מדברת מגרונה, קדמה קריאה לדיבור, על אחת כמה וכמה בנוגע לכל אחד מישראל שמדבר עם חברו, צריכים להקדים "קריאה" לשון חיבה, כאשר מדברים זה עם זה. וודאי שכהורים וכמחנכים עלינו לנהוג כך כשאנו מדברים עם הילדים.

*

המחמאה מעוררת...

ה"חתם סופר" מבאר מדוע בפרשת תצווה משה רבינו נצטווה לפנות לכל חכמי הלב ולא לבצלאל לבדו, וזה לשונו:

"ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה" – פירוש: כמו שכתב "חובות הלבבות" בהקדמה, **שבליבות האנשים חכמה נטועה, אם יבוא מי שיעוררם על זה, יוציא המטמון ההוא ויגלה לעין כל, ואם לאו יהיה נעלם כגרגיר הזרוע, שאם יעדור ויחרוש – יצמת, ואם לאו – ירקב.**

זה אחד מיסודות החינוך, לאדם יש פוטנציאל פנימי עמוק שהקב"ה חנן אותו בו, לאדם יש כוחות נפש אדירים שלא תמיד הוא מודע אליהם, צריך מישהו שיעורר אותו לזה. הכישרון טבוע באדם, אבל אם אף אחד לא יספר לו על הכישרון שבו הוא נוחן, הכישרון הזה עלול להישאר מוטמן 'כגרגיר הזרוע'. גרגיר זרע שלא מקבל את הדשן והמים שלהם הוא זקוק, הוא נרקב.

יש אדם שיש לו ידיים כישרוניות, הוא מסוגל להיות סופר סת"ם נפלא, לכתוב אותיות של קודש לשם קדושת ספר תורה, וליצור במיומנות מיוחדת אותיות מחכימות ומאירות עיניים, אבל אם אין מישהו שמנתב את הכישרון הנפלא הזה לקודש, אז זה יכול להתפרץ בצורה גסה בכתובות גרפיטי ברחבי העיר. ממשיך ה"חתם סופר": "והכי נמי אמר ה' יתברך למשה רבנו ע"ה להיות כי הוא יתברך מלא אותם חכמת לב, **וצריכים למי שיעורר אותם ויודיעם זה כדי להוציא חכמתם התקוע בכח אל הפועל, לזה אמר 'ואתה תדבר אל כל חכמי לב', ומה תדבר אליהם? 'אשר מלאתיו רוח חכמה', זה בעצמו הוא הדיבור אשר תדבר ותודיעם, שהם מלאים רוח חכמה, ועל ידי זה, בזאת ההודעה, 'ועשו את בגדי אהרן', כי יעוררו להוציאם אל הפועל."**

מחנך שמספר לחניך שלו על העוצמות והיכולות שחבויות בו, על ידי כך הוא מגלה את אותם כוחות חבויים ועוזר לחניך להביא אותם לידי ביטוי, לכך משה רבנו מצווה לספר לכל חכמי הלב שהם מלאים ברוח של חכמה, וכך כל מי שדבריו של משה יחלחלו לליבו יציע את עצמו ומתוך כך יגלה את אותם כישרונות מיוחדים שחבויים בו. בכך קורא משה רבנו לכל אחד ואחד מישראל להיות בצלאל. אמנם בצלאל נולד לכך מראשית הבריאה, אבל כל אחד יכול להתקרב למדרגה הזו ולהיות שותף מרכזי בבניין הקודש. קריאתו של משה רבינו גוררת תנועה של אנשים ש'נשאם ליבם', וכולם חשים איזה דחף פנימי שמבקש להביא לידי ביטוי את תכונות הקודש הפנימיות שחבויות בתוכם.

*

המחמאות בונות את נפש הילד ומשפיעות על העתיד!

אחד הצרכים הנפשיים הבסיסיים של כל ילד, המוכיחים לו כי הוא רצוי ואהוב באמת להוריו, הוא שמיעת דברי שבח ומחמאות. מחמאות אלו אינן תורמות לביטחון העצמי ולשמחת החיים רק בגיל הילדות, אלא מסייעות לו גם בימי בגרותו ולכל ימי חייו! מצוי שלאחר שהאדם גדל אינו מקבל מחמאות מהסובבים אותו, והרי כל אדם מטבעו זקוק למחמאות. אדם שבימי ילדותו הביעו הוריו את דברי התפעלותם ממנו, שיבחו אותו והחמיאו לו ובכך רוממו את נפשו והעניקו לו ביטחון ושמחה, גם כאשר הוא גדל ואינו מקבל מחמאות בזמנים שמצליח או עושה מעשה טוב במיוחד, הוא שומע ברקע את מחיאות הכפיים של הוריו, בהיותו ילד קטן. השקעת ההורים מלווה את הילד לכל ימי חייו!

(המדריך לחינוך ילדים- הרב זמיר כהן)

*

מהפך חיים בשתי דקות...

היה זה בעיר וירצבורג שבגרמניה, לפני כמאה וחמישים שנה. רוחות ההשכלה נשבו אז בעוז, מפילות חללים מהבתים הטובים ביותר. אחד מהנופלים למלתעות ההשכלה היה בחור צעיר בשם יעקב, שהתייתם בצעירותו ונסחף אחרי חבריו הרעים, ולאט לאט נשכחה ממנו מסורת היהדות.

ביום מן הימים התעורר יעקב, ומיד נזכר כי היום חל היארצייט של אביו. הוא הוסיף וזכר את הבטחתו לאביו טרם פטירתו, כי לעד ינצור את התאריך ויקפיד לומר עליו קדיש ביום היארצייט שלו. הוא הדחיק את המחשבה הזו וניסה לשכוח, אך ככל שחלפו השעות חש כי הוא חייב לקיים את הבטחתו האחרונה לאביו, וכך, לקראת ערב של יום, מצא את עצמו בפתח בית הכנסת הגדול בעיר...

הוא נכנס פנימה, ולמזלו – הכל היו שקועים בתפילת שמונה עשרה בלחש, של תפילת מנחה, ואיש לא הבחין בכניסתו. משהו מהסומק שהציף את לחייו נרגע קמעא, והוא נעמד בירכתי בית הכנסת, ממתין לעת ה'קדיש יתום' בסיום התפילה. כשהגיעה העת המיועדת נתן את קולו ואמר 'קדיש' בקול רם, כשהוא מחמיא לעצמו שהוא עוד זוכר את המילים הארמיות וניקודן...

הוא סיים את אמירת הקדיש, וחיפש את הדרך הקצרה והצדדית ביותר להימלט מבית הכנסת, בלי להיתקל באיש. הוא שב והסמיק עד תנוכי אוזניו, והחל מדדה לכיוון הדלת במערב בית הכנסת. לפתע חש טפיחה חמה על שכמו, הוא הסתובב לאחור, ועיניו כמו נתקעו בחיור ענק וחם, שמאחוריו איש הדור פנים המציג עצמו בשמו: "שלום לך, שמי הרב יצחק דוב הלוי במברגר, ואני רב העיר. שלום עליכם וברוכים הבאים!" – אמר לו הרב בלבביות...

בשניה הראשונה הופתע יעקב מהלבביות, אך עד מהרה לבו המאובן נמס לנוכח החום שהפיצה אישיותו של הרב, שדרש בשלומו בכנות,

התעניין באיכפתיות במעשיו, וגם החמיא לו: "אני מעריך אותך על מאמציך לבוא ולהגיד קדיש בקול צלול וברור ביום היארצייט של אביך. כל הכבוד על שהרוחות הסוערות בחוץ לא הצליחו לכבות את הגחלת הבוערת בלבך, ואני בטוח שאביך בשמי מעל רווה היום מלוא חופניים נחת מזוקת!"

הרב הוסיף להחמיא לו, איחל לו הצלחה ובירך אותו בידידות. כשהם נפרדו, חש יעקב כמו גוש מחנק עולה בגרונו, ודמעות לחות החלו לרדת מעיניו... משהו בחום של הרב המיס את לבו, גרם לו לגעגוע עז אל העולם שאותו עזב. משהו במילים החמות והמעודדות הביא אותו לתחושה שהוא טעה באורח חייו החדש, היה בחיך של הרב משהו שובה לב, מרגש, תומך, מעודד כל כך.

הוא שב הביתה, אך חייו כבר לא שבו כבעבר. באותו לילה בכה הרבה מתוך חרטה, בכה על אביו, על חייו, על העולם שכמעט החמיץ. בימים הבאים החל לשוב אט אט לכור מחצבתו, ומצא עצמו יותר ויותר פעמים בא לבית הכנסת... כעבור כמה חודשים זכה להינשא ולהקים בית נאמן בישראל עם נערה יראת שמים, ונולדו להם שלושה עשר ילדים! היום, מאה וחמישים שנה אחרי, ולמרות השואה האיומה, מונים צאצאיו יותר מחמשת אלפים נפשות, כולם הולכים בדרך התורה והמצוות, יראי שמים ואנשי אמת. חמשת אלפים יהודים כשרים ונלבבים, מיליוני מעשים טובים שעשו צאצאיו עם השנים, מצוות, מעשי חסד, שעות לימוד תורה, עולם שלם של טוב. וכל זה, בזכות מי?

בזכות חיוך לבבי ומילה טובה של הרב במברגר זצ"ל. כמה מילות עידוד, איכפתיות עמוקה, התעניינות כנה בשלומו של נער בודד, ומחמאה מהלב על 'קדיש יתום' אחד... זה לקח לרב במברגר אולי שתי דקות, אך זה הציל דורות שלמים, ובנה עולמות של תורה ויראת שמים, במחיר חיוך אחד!

את הסיפור סיפר אחד מצאצאיו של יעקב זה, והוא פורסם בקובץ
'ווי העמודים' בציטוט מפיו. וללמדנו בא, שלכולנו יש הזדמנויות,
לכולנו קורים מקרים כאלה, אדם זר שמבחינים בו לפתע, מישהו לא
מוכר, אדם שלא ראינו עד היום... לפעמים נכנסים לבית הכנסת
ומגלים יהודי לא מוכר, הוא יכול אפילו להיראות קצת מוזר ושונה
מהמקובל, ומבטו מבולבל ואבוד בזירה הזרה לו... לחילופין, אדם
מוכר, חבר קרוב, ידיד אהוב – אבל אולי אפשר לעודד ולחזק אותו.
חיוך אחד, מילה טובה, מחמאה כנה – אלה משנים חיים, מעודדים,
תומכים בנפש, מחזקים את הנשמה. לעולם לא נדע אלו תוצאות
ברוכות יירשמו בשמים למילה הטובה שלנו, כמה טוב וחסד יצמח
מהחיוך, שכל כולו מתיחת שריר הפנים מימין לשמאל... פעולה כה
קלה ופשוטה, אך תוצאותיה הרות גורל, יכולות להביא בכנפיהן
הצלת נפשות רוחניות וגשמית, פעלים רבים לתורה וחסד, עולמות
שלמים של טובה וברכה! (מתוך הספר "פניני פרשת השבוע")

*

–מחמאה לפני ביקורת–

קריאת החיבה דווקא בפתחו של חומש ויקרא מלמד אותנו דבר
גדול: ספר ויקרא עוסק בחטאים, מעידות וכישלונות של אדם.
אולם ה' מלמד אותנו, לפני שמתחילים לדבר עם אדם על חטאיו
ולהשמיע לו מוסר, יש להקדים קריאה של חיבה. כשיש קריאה של
חיבה, אפשר גם לדבר על דברים לא נעימים. גם כאשר מחליטים
להשמיע דברי תוכחה למישהו, מחובתנו לפנות אליו קודם בקריאה
של חיבה!

*

וכך אומר שלמה המלך: "אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם
ויאהבך". השל"ה הקדוש מפרש את הפסוק כך: הלץ והחכם
המדוברים כאן הם אדם אחד.

כאשר אתה מוכיח מישהו, אל תאמר לו "לץ אתה" – כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך. אלא אמור לו "חכם אתה", ולכן, לא מתאים לך לנהוג כפי שנהגת. או אז ישמע לקול דברי התוכחה שלך, ויאהב אותך.

*

שיטת הסנדוויץ'...

שיטה ידועה במתן ביקורת היא "להכניס אותה לסנדוויץ' של מחמאות". הכוונה היא שבתחילת השיחה נותנים מספר מחמאות, אחריהן את הביקורת, ומיד אחרי הביקורת, מוסיפים עוד מחמאות. בשיטה זו, מקבל הביקורת לא מרגיש מאוים, ברור לו שאתה אוהב אותו ושהמטרה שלך היא רק לטובתו.

*

כל ילד הוא יהלום, צריך לדעת איך ללטש אותו...

כל העוסק בליטוש יהלומים מודע היטב לעובדה שכדי לסלק את פגמי היהלום הגולמי מבלי להזיק ליהלום עצמו, יש לסמן תחילה בדיוקנות רבה את מקומו של הפגם שמבקשים לטפל בו, ולהשתמש בכלי ליטוש עדינים הבאים במגע רק עם המקום הפגום. עיקר אומנותם של מלטשי היהלומים האיכותיים מתבטאת ביכולתם לטפל כראוי בפגם עצמו, מבלי לפגוע בטעות בחלקים הטובים שבאבן היקרה.

מלטש יהלומים חסר רגישות המסתער על היהלום בכלים מגושמים וחובט ללא מחשבה במקום הפגום, יאבד במהרה את הרכוש יקר הערך שבידו. עובד כזה, יפוטרו ויסולק מיד מהעבודה המחייבת אחריות וזהירות רבה.

כהורים וכמחנכים יש לנו יהלומים יקרי ערך – הילדים.

בעיני הילד, עולם המבוגרים נראה בממדים גדולים ביותר. כאשר ילד שומע דברי ביקורת מאדם מבוגר, ובפרט מאחד מהוריו,

הדברים נשמעים אצלו גדולים, ענקיים ועוצמתיים הרבה יותר מכפי שהם באמת אצל המבוגר. על דרך המשל, המבוגר שומע את עצמו כפי שהוא דיבר, ואילו הילד שומע את הדברים, מההיבט הנפשי, כמו מרמקול רב עוצמה. מבוגרים רבים התנסו בחוויית ביקור בבית ילדותם לאחר עשרות שנים שלא ביקרו בו. הם מופתעים לגלות שהכל נראה להם קטן בהרבה מהזכור להם. מובן שדבר לא השתנה באמת, הכל כפי שהיה. השינוי היחיד חל בנקודת התצפית שממנה מביט המסתכל. בעיני הילד, עולם המבוגרים נראה בממד ענק. והדבר בולט יותר מכל, באופן שבו הוא רואה את הוריו. הם החשובים מכל בעולמו, וכל אשר יאמרו לו ייחרט עמוק בנפשו. אם הם יאמרו לו שהוא לא יגדל אם לא יאכל ירקות מסוימים, הוא בטוח שיישאר כל חייו בגובה מטר ועשרים. אם יגידו לו שהוא תלמיד חלש או עצלן, הוא יקבל זאת כאמת לאמיתה. המסר העובר מההורה אל הילד מוטמע בתוכו – בדיוק כמו שהסידן שבמזונו נספג בעצמותיו והופך להיות חלק ממנו. ומכאן האחריות הרבה של ההורים והמחנכים וכל אדם מבוגר, לשקול כל משפט וכל מילה הנאמרים ממנו לילד, הן מצד תוכנה והן מצד טון דיבורו, מבע עיניו ושפת גופו בעת הדיבור. (על פי לשון מרפא עמ' 34)

*

מחמאה במקום ביקורת...

הייתי אברך צעיר בתחילת דרכי, מספר איש חינוך נודע מארה"ב, משפחתי גדלה ונזקקתי ליטול על עצמי את עול פרנסת הבית ברצינות. אמת היא שכבר משנות ילדותי היה חלום חיי להפוך ביום מן הימים למחנך דגול בישראל, לכן הלכתי מיד על כיוון זה. הוצעה לי משרה של 'מלמד' בחיידר המקומי. לקחתי את התפקיד בדחילו ורחימו, ונכנסתי לכיתה ללמד את ילדי ישראל תורה. איש לא הכין אותי להתמודדות הראשונה שנקלעתי אליה.

בעודי מוסר בהתרגשות את השיעור הראשון שהכנתי בעמל רב, שמעתי לפתע קול תיפוף קצבי מאחד השולחנות. הישרתי מבט לכיוון מקור הקול וראיתי אותו – את זלמן. תוך שתי דקות הייתה כל הכיתה בעקבותיו וליהודים הייתה אורה...

תוך ימים ספורים הבנתי שיש כאן ילד בעייתי, מפריע סדרתי לשיעורים, חצוף לא קטן, שאין מנוס מלסלק אותו ולהתפטר ממנו, ויפה שעה אחת קודם. אף הנהלת התלמוד תורה עמדה מאחורי המהלך. טרם אנקוט בצעד דרסטי שכזה, החלטתי לעלות אל אבי מורי לשאול בעצתו ונדחמתי מהתשובה שקיבלתי.

"אם הנך צריך לפגוע בנפש בישראל ולהעליב כך במסגרת תפקידך החדש בחינוך ילדי ישראל, חפש לך אפוא פרנסה אחרת... סימן הוא שאין זה התפקיד המיועד לך משמים", אמר.

אבי היה החלטי מאוד. "כאשר תעלה לבית דין של מעלה, וישאלו אותך מדוע העלבת נשמה של ילד יהודי, מה תשיב? – האם תוכל לענות שמתוקף תפקידך כ'מלמד' היית מוכרח 'להעיק' אותו מהכיתה? זו תשובה מספקת? הרי עדיף שתצא ותשמש כ'שוחט' בהמות ועופות. מדובר ב'צער בעלי חיים' קטן יותר"...

חתם אבי את תשובתו בלב שותת דם.

החלטתי לחשוב מחוץ לקופסה. למחרת, בתחילת השיעור, ברגע שהחלו הצחקקים והדפיקות, פניתי מיד לזלמן וביקשתי ממנו שייגש לחדר המלמדים ויביא לי כוס מים. הוא הופתע מאוד ומיהר לעשות כפי שהתבקש. בעת שחזר עם הכוס בידו, אמרתי לו בחמימות: תודה רבה, והוספתי מחמאה על פאותיו המסודרות בחן... איכשהו, השיעור הזה עבר בשלום.

למחרת, בהגיע רגע ההפרעה היומית, שוב התבקש זלמן להביא לי כוס מים, כאשר הפעם אני מחמיא לו על ילקוטו המסודר. ביום השלישי, שיבחתי אותו על כוס המים שהוא מוזג עבורי בכל הלב,

וכי כל השיעור שאני מוסר נדקף לזכותו... ביום הרביעי, הוא שמח
לשמוע שאני שם לב כי הוא מקשיב היטב לשיעור.
סוף דבר, לאחר כמה ימים חלף המנהל ליד הכיתה ונאלם דום
למראהו של זלמן היושב בשקט וגומע בצמא כל הגה, ואף מתערב
ושואל שאלות ענייניות ביותר במהלך השיעור.
המנהל ביקש הסברים ואני התנדבתי להסביר: **ניצחתי את זלמן
בדרך האהבה... לפעמים אפשר 'לנצח' תלמיד מתקשה דווקא
בדרכי נועם ובחשיבה יצירתית מחוץ לקופסה.**

(הרב רפאל קלפהולץ, המבשר, ד' בשבט תשע"ט)

*

לסיום: "קיימו וקיבלו מאהבה"...

במגילת אסתר נאמר: "קיימו וקבלו היהודים עליהם", ואמרו חז"ל:
בזמן מתן תורה, קבלו בני ישראל את התורה מיראה, שה' כפה
עליהם הר כגיגית, ואמר להם: אם תקבלו מוטב, ואם לאו – כאן
תהיה קבורתכם. אבל בפורים, חזרו וקבלו את התורה מאהבה.
וידוע בשם האריז"ל, שבכל מועד ומועד, מאירים אותם אורות
רוחניים ואותן השפעות, ממש כפי שהיה באותו הזמן, לכן, גם
בפורים, מאיר שוב העניין של קבלת התורה מאהבה.
**בימים אלו נשתדל יותר מהרגיל לחנך את הילדים באהבה
ובשמחה, ועל ידי זה הם יקבלו את התורה מאהבה...**

שבת שלום!

**העלון מוקדש
להצלחת התורם וכל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות**

ולעילוי נשמת יוסף בן לאה ז"ל

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com